

KOLAUDACIJA ORGULJA U »MARIJI ZVIJEZDI« 21. V. 1978.

Poznata svjetska firma MAURACHER iz Linza izradila je ove orgulje odmah iza prvoga svjetskoga rata — 1920. god. za Svjetsku izložbu u Innsbrucku.

Ovo su romantičke orgulje, s 28 kliktajućih registara na 2 manuala i s pedalom. Imaju svega 1.701 sviralu, — najmanje 6 mm, a najveće 6 m. Sistem elektr. instalacije rađen je po tadašnjem načinu, pomoću čunjaka.

Nakon spomenute Svjetske izložbe kupio ih je samostan »Marija Zvijezda« za svoju monumentalnu opatijsku crkvu koja se 1923. počela bila graditi. Smještene su bile na desnom malom koru, iznad ulaza u sakristiju. U proljeće 1969. — malo prije velikog potresa u Banjoj Luci — bile su obnovljene od čuvene firme Eisenbarth iz Passua.

Mješoviti zbor Instituta za crkvenu glazbu iz Zagreba na kolaudaciji orgulja u »Mariji Zvijezdi«

Nekoliko dana iza strašnog potresa stigoše majstori iz Passau da demontiraju orgulje, koje su privremeno smještene u kriпти, zajedno sa orguljama bivše stare biskupove crkve u Banja Luci.

Dugo se čekalo na ponovno postavljanje — ovaj put na glavnom koru iznad ulaza u crkvu. U proljeće 1977. stiže restaurator klasičnih orgulja g. MANFRED PÜTTHOF, iz Freiburga/Br. Uz svestranu pomoć orguljaša iz samostana Engelszell restaurirane su tako da je deseti dio svirala morao biti izmijenjen, a i cijela električna traktura. Veliki dio vanjskog kućišta, kao i unutarnji noseći dijelovi, morali su biti izmijenjeni zbog crvotočine i dotrajalosti.

Kod intonacije se naročito vodilo računa da se sačuva onaj karakter zvuka koji mu je dao graditelj.

Te romantične orgulje sačuvala su dosada svoj romantički zvuk, ali iz praktičnih razloga 2—' mikstura je zamijenjena s 1 1/3 miksturom peterostruko.

Svirale su dijelom pocinčane, dijelom od kositra i dijelom drvene. Iz akustičnih razloga orgulje su postavljene na sadašnje mjesto, iznad glavnog ulaza. Taj je prostor povelik, 20 x 10 m, i s lakoćom može primiti i najveći zbor pjevača od 150—200.

Kolaudaciju smo upriličili dne 21. svibnja, na blagdan Presv. Trojstva. Mješoviti zbor Instituta za crkvenu glazbu iz Zagreba izveo je svoj opus izvršno. Na orguljama je među nama po prvi put briljirao poznati naš mo Klobučar Anđelko, a dirigent je bio mo Milanović Anđelko OFM. Na koncertu je bio izveden slijedeći program:

1. J. S. Bach: *Preludij i fuga u Es-duru* — orgulje
  2. J. Arcadelt: *Ave Maria* — 4-gl. mješ. zbor
  3. J. S. Bach: *Toccata i fuga u d-molu* — orgulje
  4. W. A. Mozart: *Ave verum* — 4-gl. mješ. zbor
  5. C. Franck: *Koral u a-molu* — orgulje
  6. K. Kolb: *Sva si lijepa* — 4-gl. mješ. zbor
  7. F. Liszt: *Preludij i fuga BACH* — orgulje
  8. I. Kokot: *Gospoja si milostivna* — 3-gl. ženski zbor
  9. O. Messiaen: 2 stavka iz ciklusa *L'Ascension* — orgulje
  10. *Salve Regina* — gregorijanski koral — zbor Instituta
  11. A. Klobučar: *Fantazija i toccata* — orgulje
- Anđelko Klobučar, orgulje
Anđelko Milanović, dirigent
Mješoviti zbor Instituta za crkvenu glazbu u Zagrebu

Koncert na orguljama neobično se svidio građanima Banje Luke, i oni bi tako nešto željeli imati svake turističke sezone, u ljetnim mjesecima.

Ova je kolaudacija trebala biti barem 3 godine ranije, ali nije nam bilo moguće zbog nedostatka restauratora.

Toga dana bila nam je prostrana crkva tri puta ispunjena i svi su uživali u izvedbi poznatih muzičkih djela, naših i stranih.

Tom prilikom pozvali smo u goste međunarodni Karitas, GP TEMPO iz Zagreba. Restauratorski Zavod Hrvatske, sve nadležne iz Banje Luke kao i naše poglavare i dobročinitelje.

Blagoslov obnovljenih orgulja obavio je nakon svečane koncelebrirane sv. Mise naš banjalučki biskup msgr. Alfred Pichler.

Odazvalo se dosta uzvanika, za bratskim stolom bijaše oko 200 gostiju. Od tada se orgulje oglase svake veće svečanosti, sv. Ive, Vel. Gospe, pa i prigodom vjenčanja. Za nas su uvijek izvor duhovnih radosti, jer su kroz dugi niz godina prvenstveno služile za pratnju gregorijanskog korala naše brojne nekoć samostanske Zajednice.

Kroničar

NEKOLIKO PODATAKA O REKONSTRUKCIJI ORGULJA IZ ZAVRŠJA

Grožnjan — mali grad u središnjoj Istri, nedaleko Motovuna, već je devet godina domaćin Kulturnog centra Međunarodne federacije Muzičke omladine. U okviru Kulturnog centra, tijekom kolovoza, uz ostale kurseve održava se i *Majstorski kurs rekonstrukcije orgulja XVIII st.* pod vodstvom Patricka Collona — graditelja orgulja iz Bruxellesa. U okviru ovoga kursa¹ do sada su rekonstruirane Girardijeve orgulje iz Grožnjana, a od kolovoza 1975. godine obnavljaju se orgulje crkve u Završju. Iako malen, ovaj instrument za orguljarstvo u Hrvatskoj ima veliku vrijednost, jer ga je 1740. godine izradio venecijanski graditelj orgulja Giovanni Piaggi, učitelj našeg najgenijalnijeg orguljara Petra Nakića.

Orgulje² su smještene na polukružnom koru crkve, nasuprot glavnom oltaru. Kućište, tipično talijanskog oblika, napravljeno je od jelovine i sastoji se od dva dijela. U gornjem dijelu, čija je prednja strana velika 1925x1330 mm, smješten je cijeli mehanizam orgulja, osim mijehova. Na njemu nije bilo većih pregradnji, osim proširivanja stražnje strane, što je bilo potrebno, da bi se mogla smjestiti Voce umana, kojom je zamijenjena XXVI. U donjem dijelu su smješteni mijehovi, i on je pretrpio veću pregradnju prilikom njihove kasnije preinake.

¹ Kurs se održava uz pomoć vlade Belgije.

² Zahvaljujem g. Collonu na dopuštenju, da se poslužim podacima iz njegovog elaborata o rekonstrukciji.

Prvotno je ovaj instrument bio pozitivan, i možda nije bio namijenjen crkvi u Završju, no njegovu povijest sada je nemoguće rekonstruirati. Neosporivo je da on pripada Piaggijevom opusu, što se vidi po natpisu iznad klavijature: OPUS JOANNES BAPTISTAS PIAGGIA VENETIARUM MDCCXL. U instrumentu su nađena još tri natpisa koji odaju tko je na njemu kasnije radio. Na poleđini ploče, iznad klavijature stoji: *Giacomo riparo n'anno 1880. il mese marzo*. Na poklopcu zračnice piše: *Riparazione organo Mario Giovanni 13. XII 1829.*, dok su na dvije najveće drvene cijevi nađene etikete: IVICA MARIO (*orologiaio elettrotecnico*) *Montatura organi, armonium e parafulmini (Riparazione oggetti sacri) Indoratura e nichellarura a fouco (Perito garante) PISINO — PINGUENTE / † per gratia di Dio* (dodano olovkom).

Dispozicija orgulja je sljedeća:

Principale
Ottava
XV
XIX
XXII
XXVI
Flauto in XII

Klavijature su smještene u sredini prednje strane kućišta. Manual je originalan Piaggijev rad i ističe se neobično lijepom izradom. Cijeli tonovi obloženi su žučkastom šimširovinom, i urešeni s dvije paralelne poprečne crte na kraju prednjeg dijela tipke. Polutonovi su od crne ebanovine. Opseg manuala je C/E-c^{'''}. Pedal, koji je spojen na manual, napravljen je vrlo grubo od jelovog drveta i ne možemo ga smatrati Piaggievim djelom. Opseg mu je C/E—H. Mehanika je tipično talijanska. Iako nisu zamijećeni znakovi koji bi pokazivali da je na njoj bilo većih popravaka, nađena je u vrlo dobrom stanju. Jednako tako i zračnica, napravljena od orahova drveta, veličine 1200x397x140 mm, primjer je neobično kvalitetnog rada, i na njoj su potrebni tek manji restauratorski zahvati.

Kako se vidi iz dispozicije orgulja sve svirale su labijalne. 9 najdubljih svirala Principala (od toga 5 poklopljenica) i 4 svirale Ottave su od smrekovine, dok su ostale olovne. Sve svirale su u vrlo lošem stanju, jer im je uništen gornji dio korpusa, a mnogima i noga. U prospektu je 19 svirala Principala cis-g' no one su postavljene nakon 1918. godine. Originalne cijevi došle su pod udar naredbe o rekviziciji cijevi orgulja za ratne svrhe, izdane u rujnu 1917. godine. Tokom duge povijesti ovih orgulja, još je jedan registar postao žrtva naknadnog zahvata. Na mjesto Vigemasaste stavljena je na vrlo nestručan način Voce umana.

Orgulje opskrbljuju zrakom dva četirinaborska klinasta mijeha veličine 1150x450 mm, koji su prije rekonstrukcije bili u veoma lošem stanju. Sami mijehovi su možda originalni, ali je sistem njihovog pokretanja svakako novijeg datuma.

Obnavljanje ovoga instrumenta predstavlja, u biti, dva sukcesivna posla: restauraciju originalnih i rekonstrukciju kasnije uklonjenih dijelova. Svi dodaci instrumentu, kao i zamjene nekih njegovih dijelova, pokazuju prvi stav rekonstruktora prema originalnom instrumentu i znatno opterećuju i nagrađuju ovaj lijepi Piaggijev rad. Zbog toga je potrebno, proučivši sve pojedinosti instrumenta, rekonstruirati svirale prospekta i XXVI, kao i mijehove i donji dio kućišta u koji će se smjestiti prema prvobitnom položaju. Tako će ove orgulje dobiti opet svoj autentičan oblik.

Završetkom restauracije orgulja u Završju (kojoj se nadamo u kolovozu 1979. godine) iz majstorske radionice Patricia Collona izaći će još jedan (nakon G. Moscatellievog u Pučišćima na otoku Braču, Callidovog u Bujama i Girardijevog u Grožnjanu) majstorski obnovljen instrument.

Zdravko BLAŽEKović

OBNOVLJENE ORGULJE U ŽUPI GORNJI GRAD — OSIJEK

Zahvaljujući svestranom zalaganju g. Stjepana Bogdanića, župnika župe Gornji Grad u Osijeku obnovljene su orgulje osiječke stolne crkve. Uređenje tromanualnih orgulja iz radionice orguljara F. Maurachera izveli su majstori austrijske filijale poznate orguljarske tvrtke »Walcker«. Izmjenjena je dotrajala elektromagnetska traktura a ujedno je zamijenjen i sviraonik. Sa primjenom elektronskog sistema u funkciji slobodnih kombinacija taj sviraonik je jedan od najsvremenijih tehničkih dostignuća kod nas. Namodještene su nestale svirale i promijenjene oštećene pa je tako izgrađeno ukupno šest stotina novih svirala. Dispozicija orgulja je sačuvana, no kod intoniranja majstori su nastojali ostvariti što adekvatniji zvuk pojedinih registara i što stilskiju akustičnu cjelinu. Tako su poklopljeni (mukli) registri intonirani nešto tiše u odnosu na alikvotne pa su orgulje dobile na sjaju zvuka.

Kolaudaciju orgulja izvršio je A. Klobučar i tom prigodom izveo je program sastavljen od djela J. S. Bacha, C. Francka, L. Böellmanna, A. Vidakovića i A. Klobučara.

Blagoslovu orgulja prisustvovali su generalni vikar đakovačkog biskupa prof. Mato Bešlić te kanonik Vilim Hiršnhauser.

Prof. Klobučar održao je 18. rujna opet koncert na tim orguljama otvarajući tako koncertnu sezonu u Osijeku. Ovom prigodom izvodio je djela J. S. Bacha, O. Messiaena, C. Francka i B. Papandopula. Treba čestitati župniku g. Stjepanu Bogdaniću i njegovim vjernicima na ovom uspješnom pothvatu kojim je Osijek obogatio za jedan instrumenat koji će uljepšati službu Božju ali dati mogućnosti koncertiranja, koje je tako potrebno Osijeku.

A.

MOJ OSVRT NA LITURGIJSKO PJEVANJE U KOMIŽI NA OTOKU VISU

Na srednjem Jadranu, 4 sata vožnje trajektom od Splita prema pučini nalazi se malo mjesto — Komiža, ribarsko mjesto sa oko 1700 stanovnika. Narod je dobar i pobožan već od davnine. To se vidi po kapelicama koje se nalaze po obližnjim brežuljcima i otocima (Biševo i Svetac). U samom su mjestu 4 crkve, a u trima se vrši služba Božja. Jedna od tih je župska crkva zvana »Muster« posvećena je sv. Nikoli a zna se da potječe iz XII st. kada su tu bili redovnici benediktinci. Tijekom godina je nadograđivana. U njoj se obavljaju sve važnije funkcije kroz liturgijske godine. Naročito Komižani hrle prema Musteru u Veloj sedmici, zbog nadaleko poznatog 40-satnog klanjanja i lijepo i svečano uređenih »kvartora«. Osim toga svake treće nedjelje u mjesecu imamo procesiju oko crkve s Presvetim. Također svaki vjernik koji umre donese se u Muster i tu se služi sv. misa. To je posljednji pozdrav njima tako drage crkve, ponosa Komižana. U crkvi se nalaze i orgulje koje su prije godinu dana obnovljene i očišćene. Inače drugog instrumenta u crkvi nema. Druga crkva je posvećena Uznesenju BD Marije ali je poznatija pod nazivom »Gospa Gusarica«. Ona se nalazi na samoj obali, odnosno tik uz najveću plažu. Pomalo neobično građena crkva. Šira je nego duža. U ovoj crkvi se nalazi »pjevnica« s najstarijim orguljama u Dalmaciji (prema knjizi »Viški spomenici«). Inače sada nisu upotrebljive. Čekaju »doktora«. U crkvi se nalazi harmonij koji nam služi pri pjevanju.

Treća crkva, ili bolje rečeno crkvice, nalazi se u samom centru mjesta. Ona se naziva »Nova crkva«. Možda zato jer je najnovijeg datuma s obzirom na ostale. Tu imamo svaki dan svetu misu. Pjevaju se